

Nr 156.

Av herrar Sandegård och Hellberg, *angående kristendomsundervisningen i folkskolan.*

Från en församling i västra Sverige har i dagarna genom ett antal ledamöter i folkskolestyrelse och kommunalfullmäktige till Konungen ingivits en skrivelse, vars innehåll är följande.

I skrivelsen framföres en vädjan och en hemställan, vilken fått följande formulering: Vi vädja till Eders Kungl. Maj:t i denna angelägenhet, som gäller våra barns rätt att erhålla en kristendomsundervisning i överensstämmelse med gällande undervisningsplan och enligt den ordning hithörande författningar förutsätta, och hemställa att Eders Kungl. Maj:t med behjärtande av vår framställning täcktes snarast vidtaga de åtgärder här berörda förhållanden kunna anses påkalla i syfte att åt vår folkskolas kristendomsundervisning trygga den ordning statsmakterna genom 1919 års undervisningsplan torde hava avsett.

Som motivering för framställningen lämnas följande upplysningar:

Vi finna det förklarligt, att de, som i tillkomsten av 1919 års undervisningsplan för rikets folkskolor se ett uttryck för strävandet att beröva skolan dess möjlighet att meddela de unga ett tillräckligt mått av kristlig undervisning och uppfostran, visa sig angelägna söka neutralisera befarade menliga verkningar av denna statsmakternas åtgärd. Eders Kungl. Maj:t har emellertid genom k. kung. den 29 juni 1921 och k. kung. den 19 dec. 1929 tillmötesgått från vissa håll gjorda framställningar om åtgärder i syfte att där särskilda omständigheter sådant föranleda möjliggöra dels en utökning av tiden för kristendomsundervisningen, dels en begränsad användning av denna undervisning av Luthers lilla katekes. Den avspänning i striden om folkskolans kristendomsundervisning, som härmed kan ha avsetts och som otvivelaktigt på många håll inom landet kommit till synes, nödgas vi dock för vår kommuns vidkommande alltfört efterlysa. Anledningen härtill är väsentligen den lokala ledningen av skolväsendet i S. Denna har icke nöjt sig med ett lojalt begagnande av de utvägar lag och författning anvisat. Vi ha icke kunnat förhindra, att tiden för kristendomsundervisningen utsträckts till att omfatta tre timmar i skolans *samtliga klasser*. Skolstyrelsen har därutöver ansett sig kunna vidtaga ytterligare den anmärkningsvärda åtgärden att förvandla dessa tre timmar till *sex halvtimmar i veckan* för skolans samtliga sex klasser, alltså en halvtimme per dag och klass, vartill ju kommer den för andakt medgivna tiden, varigenom man således i verkligheten nått tämligen nära det nitiskt eftersträfvade målet, sex timmar per vecka och klass. (En skoltimme utgör här 45 minuter.) Till detta kommer sedan en extra timme särskild och så kallad frivillig katekesläsning i veckan i samtliga klasser, under vilken Luthers lilla katekes inläres ordagrant i skydd av en frivillighet, som tyvärr blir mycket illusorisk för både barn och lärare och dessutom ställer undervisningen utanför all laglig kontroll. Visserligen ha medel för detta ändamål i vederbörlig ordning genom majoritetsbeslut beviljats — 2,025 kronor per år — och Kungl. Maj:ts regeringsrätt har lämnat utan avseende över sådant beslut anförda besvär. Men vi drista framhålla till Eders Kungl. Maj:ts övervägande, huruvida icke berörda förhållanden ovillkorligen kräva ändring i eller förtydligan-

de av gällande författningar angående kristendomsundervisningens ordnande, så att enskild medborgares rätt skyddas och betryggande garantier skapas mot lokala skolstyrelsers möjlighet att sabotera bestämmelser, vilkas ursprungliga innebörd och anda icke borde lämna rum för någon ovisshet. Vi anse oss ha rätt att fordra, att våra barn i samhällets skolor erhålla en undervisning även om religion, som någorlunda fyller de krav på exakthet och sanning, vilka i skolans andra ämnen betraktas som självklara. Lika litet som det bör vara en skolstyrelse tillåtet att använda allmänna medel för undervisning i t. ex. historia utanför skolschemat, som avsåge att bibringa barnen en viss politisk trosbekännelse, lika litet bör något motsvarande kunna ifrågasättas eller tolereras ifråga om kristendomsundervisningen. Huru skall för övrigt den ordinarie kristendomsundervisningen kunna undgå att influeras av den katekesutanläsning som utanför skolschemat bedrivs av samma lärare? I vad det gäller tiden för kristendomsundervisningen och kristendomen som ett undervisningsämne, måste väl tagas hänsyn till, att skolans schema inrymmer också andra ämnen för vilka tid är nödvändig, och att det icke går an att låta ett, låt vara viktigt, ämne helt dominera på de andras bekostnad.

Vi ha i vår opposition mot skolstyrelsens åtgärder, som hittills huvudsakligen riktat sig mot den extra katekesläsningen, varit ledda av en allvarlig och lojal önskan, att kristendomsundervisningen också i S. så småningom måtte kunna bringas i överensstämmelse med den anda och ordning statsmakterna enligt vår mening avsett och som en upplyst opinion i vida kretsar av vårt land fordrar. Vi ha velat kräva allenast en lojal tillämpning av gällande bestämmelser. Vi ha ansett oss ha rätt att kräva detta. Vi vilja och kunna icke stillatigande underkasta oss att därför, som hittills skett både offentligt i församlingens kyrka, vid skolhögtidligheter och eljest, med skolledningens främste överöfas av måttlösa beskyllningar för kristendomsfientlighet och otro. Vi fråga oss, om det skall bli nödvändigt att till sist resa kravet på, att religionsundervisningen helt skiljes från skolan eller att i varje fall de medborgare, som finna det nuvarande tillståndet outhärdligt, beviljas rätt för sina barn att erhålla befrielse från en undervisning av detta slag.

Här påtalade förhållanden kräva enligt vår mening allvarlig uppmärksamhet. Fallet är symptomatiskt för situationen just nu. Det visar — inte endast, hur långt man på sina håll kan komma, när man *inte vill* en lojal tillämpning av för kristendomsundervisningen gällande bestämmelser, utan också, hur litet dessa bestämmelser garantera en undervisning i kristendom enligt undervisningsplanens intentioner. 1919 års undervisningsplan medger utan tvivel en exakt kristendomsundervisning. Däri gör inte ens k. kung. 6 dec. 1929 någon som helst ändring. Godtager man — med sagda undervisningsplan — utanläsningen i detta ämne, är i och för sig intet att invända mot, att också en del lämpliga ord av Luther inläras utantill. En del av t. ex. förklaringarna till de tio buden förtjäna nog bättre att läsas än vissa psalmverser och t. o. m. bibelord. Det är ju föreskrivet, att dessa Lutherord skola vara korta och ha för barnen lätt tillgängligt innehåll. En lojal tillämpning av denna kungl. kungörelse förbjuder givetvis, att man av långa stycken gör korta genom att dela upp dem på lämpligt eller olämpligt sätt och sedan låta barnen svälja hela innehållet så att säga teskedsvis. En lojal tillämpning förbjuder också att anse innehållet i katekesens fjärde och femte huvudstycken vara för barn lätt tillgängligt, eftersom inte ens kyrkomötet

lär anse det. Luthers lilla katekes skall enligt undervisningsplanen fortfarande läsas — på det högre skolstadiet — såsom allenast det historiska uttrycket för Luthers sätt att uppfatta och uttrycka kristendomens huvudstycken. I sin principiella uppläggning och utformning utgör 1919 års undervisningsplan en god grund att bygga vidare på. *Men det är nödvändigt att bygga vidare.* Vederbörande myndigheter torde icke alldeles sakna medel och utvägar att så småningom sätta en gräns för en illojalitet, som har mindre med religiös samvetsömhet än med andlig härsklustnad att skaffa. Men svårigheter finnas. Lärobok är nödvändig. Och därtill en klar och klok begränsning av lärostoffet. För närvarande råder kaos på kristendomsundervisningens område. Denna undervisnings innehåll och metoder växla med bygd och lärare. Naturligtvis måste den fortsatta nödvändiga reformen i första hand inrikta sig på och vara resultatet av en bättre lärarutbildning. Och det måste ta tid. Men det är inte för tidigt att fordra åtgärder, som bättre än gällande bestämmelser tillgodose rimliga krav på en någorlunda exakt undervisning också i ämnet kristendom. Det är föräldrarnas och hemmens sak och böra vara deras oförytterliga privilegium att ifråga om barnens personligt religiösa fostran ge och göra vad de kunna och vilja. Skolan och dess lärare ha att meddela kunskap om religion, exakt och vederhäftig kunskap. Man måste ha lov att undanbedja sig skolans intrång på områden, som icke höra den till. Undervisningsplanen inskräpper också riktigt lärarens plikt att vid undervisningen i kristendom städse erinra sig, att de olika hem, från vilka lärjungarna på grund av rådande skolplikt komma, i många fall företräda vitt skilda uppfattningar av de frågor, som vid kristendomsundervisningen kunna förekomma till behandling. Det måste betecknas som betänkligt, att folkskolans religionsundervisning ännu i alltför många fall i verkligheten representerar en andlig kunskaps- och kultur nivå, som av det stora flertalet upplysta och allvarliga människor betraktas som ett för länge sedan passerat stadium. Man bör inte underskatta betydelsen härav. En undervisning av detta slag är ett verksamt vapen i deras händer, som vilja avkristna vårt folk. Varje ung människa, som går ut i livet från en skola, där just religionsundervisningen ingav den allra minsta respekten, blir en levande anklagelse mot denna undervisning. Diskussionen om möjligheten av objektiv historisk kristendomsundervisning borde vid detta laget kunna betraktas som avslutad. Endast fåkunnigheten kan vilja förneka, att religionen utgör en oskiljaktig och högst väsentlig del av den mänskliga kulturens historia. Kristna tankars arv ingår som ett av de konstitutiva elementen i vår egen andliga odling. Den, som är övertygad om, att en kristendomsundervisning, byggd på respekt för historiska fakta och ofrånkomliga forskningsresultat, är en viktig förutsättning för fri andlig livssyn, vill icke uppge hoppet, att en sådan undervisning också skall komma till stånd. Helt visst inrymmer också, trots eller kanske hellre tack vare forskningens outtröttliga möda och obestriddliga resultat, kristendomens historia tillräckligt av stoff, värdigt och tjänligt som material för en bärande livstro och en etiskt god livsföring. Den dogmatiska intellektualism, som alltför länge tolererats i vår

religionsundervisning, är inte bara en hård utan också ohälsosam kost för levande människor. Det är hög tid, att den ersättes av en bättre. Lyckligtvis torde den övervägande delen av folkskolans lärare göra det bästa möjliga av den ordning, som består. De lokala kursplanerna i ämnet försvåra emellertid även för den bästa lärare uppgiften att undervisa enligt undervisningsplanens anvisningar. Även med behjärtande av ett befogat krav på en viss rörelsefrihet också vid denna undervisning ville man dock hålla före, att åtminstone under en övergångstid dessa lokala kursplaner borde erhålla ett något så när likartat innehåll.

Med stöd av det anförda hemställes,

att första kammaren måtte för sin del besluta att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning av frågan, i vilken utsträckning ändrade bestämmelser äro påkallade i syfte att åt kristendomsundervisningen i folkskolan trygga den inriktning och ordning statsmakterna genom 1919 års undervisningsplan hava avsett, samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 21 januari 1933.

Karl Sandegård.

Mauritz Hellberg.

I motionens syfte instämma:

Emil Rosén.

Rickard Lindström.